

**Чижик А., здобувач вищої освіти,
Науковий керівник: Родіонова І., канд. філол. н., доцент**
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
e-mail:chizhickn716@gmail.com

ТАРАС ШЕВЧЕНКО У ДИСКУРСІ СЬОГОДЕННЯ

Упродовж тривалого часу творча постать Т. Шевченка (як і його самого) обросла стійкими міфами та стереотипами. Відомо, що один із найбільш уживаних прийомів фальсифікації поетичної спадщини Тараса Шевченка полягає у хитрій «підміні акцентів» – натиск на «класовість» та «революційність» залишав у тіні всі інші ідейні грані творчості поета. Критик Олександр Бойченко зазначає, що Шевченка як людину зображують або дуже святим, або страшно грішним. «...Однак великий поет є великим не тому, що був святим чи грішним, а тому, що писав видатні твори. Одні говорять про нього як про поета глибоко релігійного, інші – як про богохульця. Феноменом є те, що Шевченко дивним чином поєднує у собі це все, і великою помилкою є виокремлення лише однієї риси чи позиції», – говорить Бойченко.

За умов нашої державної незалежності спадщина Великого Кобзаря потребує переосмислення (так би мовити, перезавантаження) усіх ідеологічних, політичних і кон'юнктурних нашарувань, що були притаманні літературознавству ХХ століття. І сьогодні у нас є нагода поміркувати над глибинними смислами поетичних шедеврів митця, спробувати дати відповідь на питання: чи залишається творчість Т. Шевченка актуальною у новому тисячолітті? Чи усвідомлений геній Шевченка нашимисучасниками?

На жаль, далеко не всі сучасні дослідження сприяють шанобливому ставленню до Шевченкового слова, допомагаючи дорости до «Кобзаря», навчитися відчувати та розуміти його життєтворчі національні сенси та вартості – Добро, Любов, Правду, Красу. Особливо з огляду на чималу кількість новочасних видань, як тут не згадати свідому провокацію скандально відомої книги «Вурдалак Тарас Шевченко» О. Бузини, або «Тарас Шевченко – крестний отець українського націоналізму» М. Грекова, К. Дерев'янка та Г. Боброва, що примітивізують чи деформують, а деякі, постмодерні міфотворчі епатажі, – свідомо фальшують його творчість.

Кожна епоха перечитує твори великого Кобзаря, відшукує в них те, що співзвучне дню сьогоднішньому, передбачення на день майбутній. Т. Шевченко – це поет алегорій, символів, інколи так званих герметичних текстів, які потребують ключа до розкодування», – говорить Богдан Тихолоз. «Щоби зламати стереотипи, які стоять між нами і Шевченком, яким він є, потрібно передовсім у собі зламати звичку читати «Кобзар» поверхнево, не зазираючи у його глибину, не роблячи спроб побачити неосяжні обрії духовного простору, у якому жив і творив наш великий Співець (для античних це слово означає також Пророк – посередник між божественним і людським)».

Ключовою тезою даної розвідки є твердження Євгена Сверстюка: «Феномен Шевченка відбиває нашу національну природу, наше

світосприйняття, наше минуле і нашу надію на майбутнє. Він символізує душу українського народу, втілює його гідність, дух і пам'ять...». Наведемо підтвердження: *«Я так її, я так люблю, мою Україну убогу, що прокляну святого Бога, безсмертну душу прокляну»*. Сьогодні ці слова як ніколи стали актуальними. Багато хто заради України віддає найцінніше.

Тарас Шевченко – поет національний. Його «Кобзар» можна вважати генетичним кодом України. У різні періоди вчені, філологи, літературознавці, історики, культурологи приділяли велику увагу вивченню та аналізу творчої спадщини Тараса Шевченка. Історичні події останніх десятиліть (суспільно-політична криза в Україні, революційні зрушення у суспільній свідомості, виявом чого став феномен Майдану, окупація Криму, АТО на Донбасі та повномасштабна війна на всій території України) актуалізують дослідження образу поета, його адаптацій до реалій сьогодення та специфіки інтерпретації образу в соціокультурних вимірах.

В умовах сучасності Т. Шевченко виступає символом української ідентичності. Можна виділити декілька різновидів сприйняття та відтворення його образу. У першу чергу Тарас Шевченко ототожнюється з людиною, яка протестує, відстоює свої права та обов'язки:

*Борітеся – побороте,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава,
І воля святая!*

По-друге, це образ натхненника-пророка, який, власне, вибудував у своїй творчості актуальну й сьогодні систему цінностей – свобода, гідність, любов до матері-Батьківщини та її захист. Уся доля Шевченка органічно інтегрована в цю систему цінностей і безпосередньо впливає на специфіку сучасного сприйняття образу Кобзаря. Не дивно, що кріпак, який все життя боровся за волю, не маючи змоги виражати свої думки, під заборонаю писати і малювати, став символом прагнення до свободи. Виходець із соціальних низів, Т. Шевченко і досі уособлює боротьбу за рівні можливості та гарантії забезпечення прав людини. За твердженням М. Жулинського «чи не найголовнішою істиною в комплексі цінностей, що їх продукував Тарас Шевченко, було відродження української нації, набуття національної ідентичності, виборення свободи й незалежності»:

*Свою Україну любіть,
Любіть її, во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.*

Багато в чому завдяки Шевченку такі всенародні протестні зрушення, як Помаранчева революція та Євромайдан, стали революціями духу. Духу національного, який поривається відродити й утвердити національну людську гідність громадян України, добитися правди і справедливості ненасильницькими методами. Його ідеї, образи, герої, його ціннісні установки, сама постать Шевченка – поета-пророка володіють потужним національно-смысловим потенціалом.

Більшість поезій Шевченка видаються пророчими. «Кавказ», «Сон» - поеми, читаючи які, переконаєшся в актуальності описаних подій. У посланні «І мертвим, і живим, і ненарожденним...» наступні слова:

*Схаменіться!
Будьте люди,
Бо лихо вам буде!
Розкуються незабаром
Заковані люди,
Настане суд, заговорять
І Дніпро і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших... і не буде
Кому помагати.
Одицурається брат брата
І дитини мати.
І дим хмарою заступить
Сонце перед вами
І навіки прокленетесь...*

поета слід розуміти й сприймати з урахуванням феномену духовно культурної української історії, зважаючи на те, що «помилки» буття української нації віддзеркалюються на творчості геніїв цієї нації, адже й сам поет писав: «Історія мого життя становить частину історії моєї батьківщини».

Отже, наголосимо на кількох підсумкових тезах бачення цих проблем: по-перше, Т. Г. Шевченко – поет глибоко національний, носій національного духу, поет-пророк; по-друге, істотним є те, що він справжній поет від Бога, котрий виступив в іпостасі національного пророка, усвідомивши і свою пророчу місію воскресіння Слова і месіанську – призначення поета як виразника волі Господа; по-третє, призначення Слова поета – трансцендентне, спрямоване в майбутнє, отже, наділене місією духовно консолідувати українство.

Список джерел:

1. Шевченко Тарас. Кобзар : поезія; з ілюстраціями Софії Караффи-Корбут. Львів: Каменяр, 2011. 871 с.
2. <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/taras-shevchenko-pismennik-hhi-stolittya1>